

LİSANSSIZ ELEKTRİK ÜRETİMİNDE SAATLİK MAHSUPLAŞMA REJİMİNİN HUKUKİ VE EKONOMİK ETKİLERİ

Elektrik piyasası, lisanssız elektrik üretim rejiminin kuruluşundan bu yana en kapsamlı dönüşümlerinden birini yaşamaktadır. 2 Nisan 2026 tarihli ve 33212 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan değişiklik yönetmeliği ile Elektrik Piyasasında Lisanssız Elektrik Üretim Yönetmeliğinin 26’ncı maddesi başlığı ile birlikte yeniden yazılmış; mahsuplaşma rejiminin merkezine, Yönetmeliğin 5’inci maddesinin birinci fıkrasının (ç) ve (d) bentleri kapsamındaki tüm üretim tesisleri ile 12/5/2019 tarihinden itibaren bağlantı anlaşmasına çağrı mektubu almaya hak kazanan yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı üretim tesisleri bakımından saatlik mahsuplaşma esası yerleştirilmiştir.

30/4/2026 tarihli ve 14531 sayılı Kurul Kararı ile kabul edilerek 5 Mayıs 2026 tarihli ve 33244 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Lisanssız Elektrik Üretim Tesisleri ve İlişkili Olduğu Tüketim Tesislerinin Mahsuplaşma İşlemlerine İlişkin Usul ve Esaslar”, bu değişikliğin operasyonel altyapısını kurmuş; Enerji Piyasaları İşletme A.Ş. (“EPIAŞ”) tarafından yürütülen Lisanssız Üretim Modülü (“LÜM”) üzerinden işletilen yeni bir veri akışı ve hesaplama düzeni getirmiştir.

Yürürlük takvimi, düzenlemenin uygulamaya geçişi bakımından kademeli bir yapı izlemektedir. Yönetmeliğin Geçici 13’üncü maddesi, 26’ncı madde kapsamındaki mahsuplaşma işlemleri için gerekli altyapıların piyasa işletmecisi tarafından 1/5/2026 tarihine kadar tesis edilmesini ve bu tarihe kadar işlemlerin aylık esasa göre yürütülmesini öngörmüştür.

Bu çerçeveyi tamamlayan Usul ve Esaslar, 5 Mayıs 2026 tarihli ve 33244 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak saatlik mahsuplaşmanın yöntem ve usulüne ilişkin kuralları belirlemiştir. EPIAŞ tarafından yapılan duyuruya göre, saatlik mahsuplaşma uygulamasının ilk fatura dönemi Mayıs 2026 olup, söz konusu döneme ilişkin işlemler Haziran 2026 içerisinde LÜM üzerinden yürütülecektir. Şebeke işletmecileri, Yükleme Dosyasını her ayın ilk 10 günü içerisinde sisteme kaydedecek; on ikinci güne kadar EPIAŞ Yardım Masası vasıtasıyla düzeltme bildirimleri yapabilecektir.

Saatlik mahsuplaşma; lisanssız üretimin ekonomik temellerini, sözleşmesel yapısını, ölçüm ve veri yönetimi yükümlülüklerini, tedarikçi ilişkilerini ve nihayet yatırım güvenliği beklentisini doğrudan etkileyen, yapısal nitelikte bir değişikliktir. Bu makalede saatlik mahsuplaşmanın hukuki mantığı, sistematığı, uygulamaya dönük etkileri, aktörler arasındaki sorumluluk dağılımı, potansiyel uyuşmazlık alanları ve yargısal denetim boyutuyla birlikte ele alınmaktadır.

SAATLİK MAHSUPLAŞMAYA GEÇİŞİN HUKUKİ VE TEKNİK ARKA PLANI

Lisanssız üretim rejiminde benimsenen aylık mahsuplaşma modeli, bir takvim ayı içinde üretilen ve tüketilen enerjinin toplam değerleri üzerinden denkleştirme yapmaktaydı.

Bu model, lisanssız üretim rejiminin ilk dönemlerinde dağıtık üretim yatırımlarının ekonomik fizibilitesini güçlendiren düzenleyici unsurlardan biri olarak öne çıkmıştır. Özellikle 5'inci maddenin birinci fıkrasının (h) bendi kapsamındaki tüketim ihtiyacına yönelik projeler bakımından, yatırım motivasyonu büyük ölçüde tüketim karşılığı maliyet azaltımına dayandığından, aylık mahsuplaşmanın saatsel uyumsuzlukları tolere eden işleyişi yatırım kararlarına katkı sağlayan bir etken olmuştur.

Ne var ki söz konusu yöntem, üretim ile tüketimin gerçekleştiği saatlerin örtüşmediği, yani şebekenin geçici bir "sanal depo" gibi kullanıldığı durumlarda, sistem üzerinde tek yönlü bir maliyet bırakmaktadır. Gün ortasında üretilip şebekeye verilen enerjinin akşam saatlerinde aynı tüketim tesisi tarafından çekilen enerjiyi mahsup etmesi, dengeleme ve kapasite maliyetlerinin sosyalleştirilmesi sonucunu doğurmuştur.

Saatlik mahsuplaşma, bu yapısal asimetriyi düzeltmeyi amaçlamaktadır. Mahsuplaşma artık fatura dönemi içerisindeki saatlik üretim ile saatlik tüketimin eşleştirilmesi suretiyle yapılmakta; saat bazında üretilen ancak aynı saatte tüketilemeyen enerji ihtiyaç fazlası olarak kabul edilmektedir. Hukuki açıdan bu durum, “anlık zaman tutarlılığı” esasının mahsuplaşmanın merkezine yerleştirilmesi anlamına gelmektedir. Yaklaşım, AB elektrik piyasası mevzuatında, özellikle (EU) 2019/943 sayılı Tüzük’te dengeleme sorumluluğunun yenilenebilir üreticileri de kapsayacak biçimde paylaşılmasına ilişkin ilkesel çerçeve ile kavramsal paralellik göstermektedir. Aynı zamanda, Elektrik Piyasası Dengeleme ve Uzlaştırma Yönetmeliği’nin saatlik veri akışına dayalı uzlaştırma yaklaşımıyla tutarlılık göstermektedir.

Teknik altyapı bakımından bu geçiş, yalnızca hesaplama formüllerinin değiştirilmesi değil; ölçüm, veri toplama, doğrulama ve raporlama süreçlerinin tümüyle yeniden tasarlanmasını gerektirmiştir. EPIAŞ’ın Piyasa Yönetim Sistemi (“PYS”) bünyesinde kurulan Lisanssız Üretim Modülü, saatlik üretim ve tüketim verilerini şebeke işletmecilerinin yüklediği EIC kodlu sayaçlardan otomatik olarak çekmekte; üretim, tüketim ve usulsüzlük kayıtları VKN ve grup numarası temelinde işlenmektedir. Söz konusu işleyiş, lisanssız üretim verisini ilk kez merkezi, izlenebilir ve denetlenebilir bir ortamda toplulaştırmaktadır.

DÜZENLEMENİN KAPSAMI

Yönetmeliğin değişen 26'ncı maddesinin birinci fıkrası, saatlik mahsuplaşmanın kapsamını üç başlık altında belirlemektedir.

Bunlar, 5'inci maddenin birinci fıkrasının (ç) bendi kapsamındaki tesisler; aynı fıkranın (d) bendi kapsamındaki tesisler; ve 12/5/2019 tarihinden itibaren bağlantı anlaşmasına çağrı mektubu almaya hak kazanan yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı tüm üretim tesisleridir. Bu çerçevede, mevcut çatı GES tesislerinin önemli bir kısmı, sanayi tesisleriyle ilişkilendirilmiş tesisler, OSB içinde ve dışında 12/5/2019 sonrası kurulan tesisler ile (h) bendi kapsamındaki tüketim ihtiyacına yönelik tesisler doğrudan saatlik rejime tabi kılınmıştır.

Buna karşılık, 26'ncı maddenin yirminci fıkrası önemli bir istisna öngörmektedir. 12/5/2019 tarihinden itibaren bağlantı anlaşmasına çağrı mektubu almaya hak kazanan mesken aboneliğiyle ilişkilendirilen üretim tesislerinin mahsuplaşma işlemleri, piyasa işletmecisi tarafından aylık olarak yürütölmeye devam edecektir. Bu farklılaştırma sosyal politika gerekçesiyle savunulabilir; ancak hukuki belirlilik bakımından, bir kategorik ayırımın yatırım kararlarını şekillendirdiği koşullarda hangi tüketim tesislerinin "mesken" olarak nitelendirileceğine dair sınırın net biçimde korunması gerekmektedir. Karma yapılı (mesken ve ticari kullanımı içeren) tesislerde sınıflandırma uyumsuzlukları uygulamada gündeme gelebilecek bir alandır.

5 Mayıs 2026 tarihli Usul ve Esaslar ise, piyasa işletmecisi tarafından yürütölecek mahsuplaşma açısından kapsam dışı bırakılan dört kategoriyi açıkça saymaktadır. Bunlar, Yönetmeliğin 23'üncü maddesi kapsamında mahsuplaşmaya tabi 12/5/2019 öncesi tesisler, on yıllık destekleme süresini tamamlayan tesisler, 30'uncu maddenin sekizinci fıkrası kapsamında kurulmuş tesisler ve aynı mahsuplaşma yapısında bulunan 23'üncü ve 26'ncı maddeler kapsamında mahsuplaşan birden çok lisanssız üretim tesisidir.

Bu istisnalar, piyasa işletmecisinin merkezi rolünün belirli bir kategori için tasarlandığını; YEKDEM kapsamındaki klasik on yıllık alım yükümlülüğünün kendi rejiminde devam ettiğini göstermektedir.

Operasyonel açıdan, sisteme bir “grup” yapısı yerleştirilmiştir. Buna göre, aynı gerçek veya tüzel kişiye ait, mahsuplaşma işlemleri birlikte yürütülen üretim ve tüketim tesisleri bütününe ifade eden grup, VKN ve grup numarası kombinasyonu ile tanımlanır. Aynı grup içinde farklı tesis ve abone tipleri yer alabilir; ne var ki Usul ve Esasların 8’inci maddesinde grup oluşumuna dair ayrıntılı kurallar getirilmiş ve özellikle (ç) ile (d) bentleri kapsamındaki tesisler ile (h) bendi kapsamındaki tesislerin birlikte gruplandırılmasına ilişkin sınırlar ortaya konmuştur. Bu kuralların eksiksiz uygulanması, grupta yer alan üretim miktarının “bedelsiz üretim miktarı” olarak işlenmesine kadar varan sonuçlar doğurabileceğinden, ilişkilendirme aşamasında titiz bir hukuki değerlendirme zorunluluk taşımaktadır.

AYLIK MAHSUPLAŞMA İLE SAATLİK MAHSUPLAŞMA ARASINDAKİ YÖNTEM FARKLARI VE PRATİK SONUÇLARI

İki sistem arasındaki farkı somutlaştırmak gerekirse, ay içi tüketimi 30.000 kWh, üretimi de 30.000 kWh olan bir tüketim tesisini varsayalım.

Aylık mahsuplaşmada bu tesis, fatura dönemi sonunda tüketimini eksiksiz mahsuplaştırmış sayılır; aradaki saatsel uyumsuzluğun bir önemi yoktur. Saatlik mahsuplaşmada ise üretim büyük ölçüde 09:00–17:00 saatleri arasında gerçekleşmişse ve tüketimin önemli bölümü 18:00–23:00 saatleri arasında ortaya çıkmışsa, saat bazında mahsuplaştırılabilen miktar tüketimin yalnızca bir kısmıyla sınırlı kalır. Geri kalan üretim ihtiyaç fazlası olarak değerlendirilir; tüketimin mahsuplaşmamış kısmı için ise tüketici, perakende tarifesi veya ikili anlaşma fiyatı üzerinden ödeme yapar.

Bu yöntem, şebekenin geçici bir “sanal depo” gibi kullanıldığı iş modellerinin ekonomik kabullerini etkilemektedir. Saatlik mahsuplaşma altında, üretim ile tüketim arasındaki anlık zaman örtüşmesi (öz tüketim oranı) yatırımın geri dönüş süresini etkileyen başlıca değişkenlerden biri hâline gelmektedir. Tüketim profili gece ağırlıklı, hafta sonu kapalı veya mevsimsel çalışan tesislerin yatırım fizibilitelerinin yeni rejim altında yeniden gözden geçirilmesi yerinde olacaktır.

Saatlik mahsuplaşma, ihtiyaç fazlası üretimin değerlendirilme yolunu da çeşitlendirmiştir. Bu kapsamda üç tür sanal sayaç oluşturulmaktadır. Bunlar, bedelli sanal sayaç (mahsuplaşan tüketim ile bedelli üretim limitine kadar olan ihtiyaç fazlasını içerir), sistem kullanım bedeli ödemeli (S.K.B.Ö.) sanal sayaç (bedelli üretim limitinin üzerinde kalan miktarı içerir) ve bedelsiz sanal sayaç (mevzuat aykırılıkları nedeniyle bedelsiz üretim sayılan miktarın yüklendiği sayaçtır). Bu üçlü ayırım, lisanssız üretimin bundan sonra yalnızca üretim hacmiyle değil, hangi sanal sayaca yüklendiğiyle birlikte değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

EPİAŞ, ŞEBEKE İŞLETMELERİ VE GÖREVLİ TEDARİK ŞİRKETLERİNİN ROL DAĞILIMI

Yeni düzen, mahsuplaşmanın ağırlık merkezini görevli tedarik şirketinden piyasa işletmecisine kaydırmıştır.

Daha önce mahsuplaşma hesaplamasının önemli bir kısmı görevli tedarik şirketleri tarafından yapılırken, 26'ncı maddenin değişen birinci fıkrası ile mahsuplaşma açıkça "piyasa işletmecisi tarafından" yapılmakta; şebeke işletmecileri ise saatlik üretim ve tüketim verilerinin tespiti, doğrulanması ve PYS üzerinden bildirilmesinden sorumlu kılınmaktadır. Bu yetki kayması, mahsuplaşmanın merkezi, kayıt edilebilir ve denetlenebilir bir veri ortamında yürütülmesini sağlamakta; aynı zamanda görevli tedarik şirketleri açısından sorumluluk alanlarının yeniden çizilmesini gerektirmektedir.

Şebeke işletmecilerinin yükümlülükleri Usul ve Esasların 13'üncü maddesinde ayrıntılı biçimde sıralanmıştır. Buna göre dağıtım şirketleri ve dağıtım lisansı sahibi OSB/EB tüzel kişileri; ilişkilendirme başvurusunda Ek 1 formunun doğruluğunu kontrol etmek, tüketim tesisleri için sayaç kayıtlarını oluşturmak, tüketim değerlerini DUY'un 81'inci maddesinde öngörülen takvime uygun olarak bildirmek, ölçüm noktası kayıtlarını eksiksiz ve güncel tutmak, sanal sayaçların oluşturulması için piyasa işletmecisine başvurmak, LÜM'e iletilen verilerin doğruluğunu sağlamak ve lisanssız üretici tarafından yapılan itiraz ve bilgi edinme taleplerine 5 iş günü içerisinde cevap vermekle yükümlüdür. Bu yükümlülük yelpazesi, şebeke işletmecisini yalnızca veri sağlayıcı konumundan çıkarıp, mahsuplaşma sürecini fiilen işleten bir aktör hâline getirmektedir.

Görevli tedarik şirketleri ise, piyasa işletmecisinin gerçekleştirdiği mahsuplaşmanın sonuçlarına göre üreticiye ve tedarikçilere ödeme yapmakla; YEKDEM kapsamında oluşan alacak ve borç tutarlarını sisteme yansıtma görevlidir. Ödemede temerrüde düşen görevli tedarik şirketleri için 6183 sayılı Kanununun 51'inci maddesindeki gecikme zammının iki katı oranında uygulanması ile Dengeleme ve Uzlaştırma Yönetmeliğinin 132/Ç maddesinin on yedinci fıkrası kapsamında işlem tesis edilmesi öngörülmüştür.

EPIAŞ'ın rolü, yalnızca bir veri toplama işleviyle sınırlı kalmayıp; mahsuplaşma işleminin doğrudan yürütücüsü konumundadır. EPYS'nin "LÜM İşlemleri" menüsü altında oluşturulan "Saatlik Grup Kayıt İşlemleri" sayfası ve "Lisanssız_Uretim_Grup_Kayit_Veri_Yukleme" isimli Yükleme Dosyası, sürecin tanımlı veri girdi noktasını oluşturmaktadır. Şebeke işletmecilerinin her ayın ilk 10 günü içerisinde dosyayı yüklemesi, on ikinci güne kadar EPIAŞ Yardım Masası vasıtasıyla düzeltme bildirimleri yapabilmesi ve nihai mahsuplaşma sonuçlarının uzlaştırma takvimi ile eş zamanlı olarak LÜM üzerinden paylaşılması, sürecin sıkı bir takvim disipliniyle yürütüldüğünü göstermektedir.

BEDELLİ ÜRETİM LİMİTİ, BEDELSİZ KATKI VE S.K.B.Ö. ÜRETİM

Yeni rejimin en kritik ekonomik parametrelerinden biri, 26'ncı maddenin on yedinci fıkrasında düzenlenen bedelli üretim limitidir.

Buna göre, 12/5/2019 tarihinden itibaren bağlantı anlaşmasına çağrı mektubu almaya hak kazanan üretim tesislerinin bir takvim yılı içerisinde üretebileceği enerji miktarı, ilişkili tüketim tesislerinin yıllık toplam elektrik enerjisi tüketim miktarının iki katını geçemez. Bu sınırın üzerinde sisteme verilen ihtiyaç fazlası enerji, görevli tedarik şirketi tarafından üretilerek sisteme verilmiş kabul edilir ve YEKDEM'e bedelsiz katkı olarak değerlendirilir. Bu enerjinin sistem kullanım bedeli, görevli tedarik şirketi aracılığıyla şebeke işletmecisine ödenir ve lisanssız üretici lehine herhangi bir fatura tahakkuku yapılmaz. Mesken abone grubundaki tüketim tesisleri ile ilişkilendirilen üretim tesisleri ise bu fıkra hükmü kapsamı dışında tutulmuştur.

Bedelsiz katkı kavramı, görünüşte sınırlı bir kategoridir. Ancak Yönetmeliğin pek çok hükmünde, çok çeşitli durumlarda devreye giren bir “düşürücü kayıt” işlevi görmektedir. Tüketim tesisinde mücbir sebep dışı tüketim olmaması (m.28/9), kabul tarihinden itibaren tüm ilişkili tüketim tesislerinin enerji tüketmemesi (m.28/10), birden çok tedarikçiden enerji alımı yapılan serbest tüketici durumunda tek tedarikçi şartının ihlali (m.23/5), serbest bölgelerde sisteme verilen enerji (m.23/6), ilişkilendirilen tüketim tesisi sözleşme güçlerinin Yönetmelik şartlarına aykırılığı (m.28/5–6), ilişkilendirme dışı tüketim tesisi değişikliği (m.28/7), kaçak tüketim tespiti (m.28/8) ve yıllık üretim sınırı aşımı (m.26/17) gibi durumlarda üretilen enerji, bedelsiz katkı olarak yazılmaktadır.

Hukuki nitelendirmesi doktrinde tartışmaya açık olmakla birlikte, bedelsiz katkı kategorisi ekonomik sonuçları itibarıyla idari yaptırıma yakın etkiler doğurmaktadır. Yatırımcının üretim hakkını sona erdirmemekte, fakat üretim üzerinden elde edebileceği iktisadi getiriyi tek taraflı bir tasarrufla sınırlamaktadır. Bu durum, hukuki güvenlik ve ölçülülük ilkeleri bakımından dikkatli bir hukuki incelemeyi hak etmektedir. Özellikle ihlalin teknik ya da iradî nitelikte olmadığı, üçüncü kişi davranışından kaynaklandığı veya yatırımcının kontrolü dışındaki sebeplere dayandığı durumlarda, sonucun üreticiye yüklenmesi orantılılık tartışması doğurabilir. Bedelsiz katkı uygulamasının somut olayda gerçek bir hukuka aykırılık unsuru içerip içermediği, yargısal denetime konu olabilecek bir meseledir.

Sistem kullanım bedeli ödemeli (S.K.B.Ö.) üretim ise, yıllık limit aşımının yanı sıra, mahsuplaşma sonrası ihtiyaç fazlasının bedelli limit dahilinde değerlendirilemediği ölçüde devreye giren bir orta yol kategorisidir. Bu miktar için lisanssız üretici tüketicinin tarifesi üzerinden hesaplanan bedeli almayacak; ancak ilgili sistem kullanım bedelini ödeme yükümlülüğü altına girecektir. Pratikte, S.K.B.Ö. miktarı için her şebeke işletmecisi kendi bölgesindeki üretim miktarını ayrı ayrı hesaplayıp görevli tedarik şirketi ile paylaşacak; tedarikçi de bunu LÜY Fatura İşlemleri ekranı üzerinden ilgili UEVÇB'ye girecektir. Birden fazla şebeke işletmecisinin söz konusu olduğu çoklu yapı içerisinde tutar dağılımı, ihtilaf riski yüksek bir alandır.

HUKUKİ BELİRLİLİK, ÖNGÖRÜLEBİLİRLİK VE YATIRIM GÜVENLİĞİ

Hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik açısından değerlendirildiğinde, 2 Nisan 2026 tarihli değişiklik yönetmeliği ile getirilen rejim; kapsam, tanım ve usul bakımından önemli ölçüde belirlilik sağlamış olmakla birlikte, bazı kritik noktalarda yorum farkları doğurabilecek alanlar bırakmıştır.

İlk olarak, “mesken” aboneliği kavramının saatlik mahsuplaşmadan istisna tutulması (m.26/20), karma kullanımlı binalar veya mesken-ticari geçiş yaşayan abonelikler bakımından uygulamada nüanslı bir alan yaratmaktadır. İkinci olarak, sözleşme gücü-tüketim ilişkilerinin Yönetmelik şartlarını sağlamadığı dönemler için “bedelsiz katkı” sayılması, geriye yönelik düzeltme ihtimallerinde önemli ekonomik etkiler doğurabilecek niteliktedir.

Yatırım güvenliği boyutunda, Anayasa'nın 35'inci maddesi kapsamında mülkiyet hakkı ile 13'üncü maddesi kapsamındaki ölçülülük ilkesi başvurulması olası referanslardır. Anayasa Mahkemesi kararlarında meşru beklenti ilkesi, mülkiyet hakkı ve hukuki güvenlik bağlamında değerlendirilen bir koruma alanı olarak ele alınmaktadır. 12/5/2019 öncesi tesisler için aylık mahsuplaşma rejiminin (Yönetmeliğin 23'üncü maddesi çerçevesinde) sürmesi, kazanılmış hak korumasının kısmen sağlandığını göstermektedir. Buna karşılık, 12/5/2019 ile 2/4/2026 arasında yatırım yapan ve aylık mahsuplaşma beklentisi ile ekonomik hesabını yapmış olan yatırımcılar bakımından durum daha tartışmalı bir alan oluşturmaktadır. Bu kategorinin meşru beklenti çerçevesinde nasıl değerlendirileceği, somut olaylar ekseninde gelişecek bir mesele olarak görülmektedir.

Ölçülülük ilkesi açısından da, kamusal yararlar yatırımcının ekonomik beklentisi arasında dengeli bir tasarımın gözetilmesi temel beklentidir.

UYUŞMAZLIK ALANLARI VE HUKUKİ BAŞVURU YOLLARI

Yeni rejim, çok sayıda yeni uyuşmazlık türünün doğmasına zemin hazırlamıştır. Önümüzdeki dönemde yatırımcıların ve sektör profesyonellerinin sıkça karşılaşması beklenen başlıca alanlar şu şekilde sıralanabilir.

Ölçüm ve veri uyuşmazlıkları

Saatlik mahsuplaşmanın temeli, sayaç verilerinin saatlik bazda ve doğru biçimde toplanmasına dayanır. EPIAŞ duyurusunda da vurgulandığı üzere, sayaçların okuma periyodunun saatlik olarak belirlenmesi ve değiştirilmemesi esastır. Periyodun değiştirilmesi halinde sayaç verisi LÜM'e aktarılamayacağından, ilgili saatlik üretim ve tüketim verisi mahsuplaşma işlemlerine dahil edilmeyecektir. Bu hususun pratik sonucu ağırdır: bir sayaç ayarı hatası, fatura döneminin tamamı için mahsuplaşma kaybına yol açabilecek niteliktedir. Sayaç periyodunun yanlış ayarlanmasında kusurun kimde olduğu (üretici, dağıtım şirketi, sayaç okuyan tüzel kişi) ve doğan kaybın tazmininin hangi sözleşmesel veya kanuni temele dayandırılacağı uyuşmazlık konusu olabilecektir.

Tüketim ilişkilendirme ve grup uyuşmazlıkları

Mahsuplaşmanın saatlik temele oturması, hangi tüketim tesisinin hangi üretim tesisi ile ilişkili olduğunun her saat için doğrulanmasını gerektirmektedir. Ek 1 formunda yer alan ilişkilendirme bilgileri, sözleşme gücü, SKTT durumu, abone grubu ve tarife ekseninde değişikliğe konu olduğunda; oluşan grup yapısının Yönetmelik koşullarını sağlayıp sağlamadığı sıkça tartışmalı hâle gelebilir. Usul ve Esasların 8'inci maddesi kapsamında oluşturulan grupların koşulları taşımaması durumunda mahsuplaşma yapılmamakta ve üretim miktarı bedelsiz üretim olarak nitelendirilmektedir. Bu en ağır sonucun yatırımcıya bildirilmeden veya usulüne uygun bir gerekçeye dayandırılmadan uygulanması halinde, ilgili tasarrufun yargısal denetime konu edilmesi gündeme gelebilir.

Tedarikçi değişikliği ve serbest tüketici uyuşmazlıkları

Birden fazla tüketim tesisinin tek bir tedarikçiden enerji temin etmesi şartı (m.23/5 ve m.30/5), serbest tüketici hareketliliğinin yüksek olduğu sanayi yapıları için kritik bir uyum sorunu doğurmaktadır. Bütün tesislerin enerji tedarikinin tek bir tedarikçiden karşılanmadığı durumlarda üretilen enerji, görevli tedarik şirketince üretilmiş sayılarak bedelsiz katkı olarak işlenmektedir. Çok lokasyonlu sanayi yatırımcıları açısından bu, tedarikçi seçimi süreçlerinin hukuki risk değerlendirmesini içerecek şekilde yapılmasını zorunlu kılan bir hükümdür. Tedarikçi değişikliği geçiş dönemlerinde, tek tedarikçi şartının kısa süreli ihlalleri bile mahsuplaşma açısından sert sonuçlar doğurabilecektir.

Geçmiş dönük düzeltme ve mahsuplaşma hataları

Usul ve Esasların 15'inci maddesi, geçmiş dönemlere ilişkin düzeltme işlemlerini DUY'un 133'üncü maddesinin beşinci fıkrasında belirtilen süreyle sınırlı tutmuş; düzeltmeye ait güncel verilerin her ayın yirminci gününden başlayarak takip eden ayın onuncu günü sonuna kadar şebeke işletmecisi tarafından LÜM'e kaydedilmesini öngörmüştür. Güncellenmiş veriler ile düzeltme işlemine konu fatura döneminden başlayarak düzeltme yapılan ilgili yılın takip eden tüm fatura dönemleri için mahsuplaştırma işlemleri yeniden gerçekleştirilir. Sürenin tamamlanmasından sonra ortaya çıkan veri hatalarının hangi araçlarla düzeltilebileceği, somut tasarrufun niteliğine göre değişen bir hukuki sorudur.

İdari işlem niteliği ve denetim yolu

Lisanssız üretici lehine veya aleyhine sonuç doğuran işlemler genellikle dağıtım şirketleri ve görevli tedarik şirketlerinin tasarrufuyla gerçekleşmekle birlikte, bu işlemlerin önemli bir kısmı kamu hizmeti yürüten tüzel kişilerin tasarruflarıdır ve niteliği itibarıyla idari işleme yakın okunabilir. Yönetmeliğin 27'nci maddesi, iş ve işlemlere itiraz için 3 işgünü, görevli tedarik şirketi/toplayıcı tarafından inceleme için 5 işgünü öngörmüştür. Bu sürelerin oldukça kısa tutulması, hak arama özgürlüğü açısından sıkı bir disiplin gerektirmektedir. İtirazın olumsuz sonuçlanması veya hiç cevaplanmaması halinde, EPDK'ya başvuru yolu ile idari yargı yolu işletilebilecektir.

Bu noktada, EPDK Kurul kararlarının iptaline yönelik davaların Danıştay'ın görevine girdiği; dağıtım ve görevli tedarik şirketlerinin tasarruflarının niteliğine göre ise adli yargı veya idari yargı arasında bir görev tartışmasının doğabileceği değerlendirilmelidir. Yönetmeliğin 29'uncü maddesinin üçüncü fıkrası, tüketim birleştirmeden kaynaklanan anlaşmazlıkların tarafların kendi aralarında çözüleceğini ve piyasa işletmecisi, ilgili şebeke işletmecisi ve/veya görevli tedarik şirketine yöneltilemeyeceğini açıkça belirtmektedir. Bu hüküm, belirli uyuşmazlık tiplerinin merkezi aktörlere yöneltilmesini sınırlamaktadır; ancak hükmün kapsamını aşan, doğrudan idari işlem niteliğindeki hatalar bakımından koruma sağlamaması beklenir.

YATIRIMCI, SANAYİ VE TÜKETİCİ AÇISINDAN PRATİK SONUÇLAR

Yatırımcı açısından değerlendirildiğinde, saatlik mahsuplaşma rejimi yatırım kararı verilmeden önce dikkate alınması gereken üç temel parametre üzerinde yoğunlaşmayı zorunlu kılmaktadır.

Tüketim profili ile üretim profilinin saatlik örtüşme oranı, depolama veya talep yönetimi yatırımının mahsuplaşma sonucuna katkısı ve yıllık üretim sınırı (m.26/17) içinde kalınmasını sağlayacak şekilde tüketim ile kurulu güç dengesinin korunması. Sanayi tesisleri açısından özellikle gece vardiyalı çalışan veya 7/24 üretim yapan yapıların yeni rejimden görece daha az olumsuz etkilendiği; ofis, ticaret merkezleri ve hafta sonu kapalı kalan tesislerin ise daha esaslı bir yeniden yapılanmaya ihtiyaç duyduğu söylenebilir.

Organize sanayi bölgeleri (“OSB”) bakımından düzenleme, ayrı bir uygulama disiplini öngörmektedir. EPIAŞ duyurusu uyarınca OSB tüzel kişiliğine ait Yönetmeliğin 26’ncı maddesi kapsamında mahsuplaşma yapılan üretim tesislerine ilişkin saatlik üretim değerleri, Yükleme Dosyasının “Üretim” sekmesine tesisat numarasıyla, “Tüketim” sekmesinde ise OSB’nin ana sayacının EIC kodu bilgisi kaydedilmektedir. Bu yöntem, OSB içi tedarik ile dışarıdan gelen tedarik arasındaki ekonomik ayırımın şeffaf biçimde yönetilmesini gerektirmektedir. Geçici Madde 5 ile 25/7/2024 tarihli ve 32612 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Organize Sanayi Bölgelerinin ve Endüstri Bölgelerinin Elektrik Piyasası Faaliyetlerine İlişkin Yönetmeliğin 10’uncu maddesi uyarınca tanımlanan bağlantı noktaları üzerinden yürütülen ilişkilendirme süreci; sayaç kaydı oluşturulması, ölçüm noktası kayıtlarının güncellenmesi ve ilişkilendirme başvurularının sonuçlandırılması gibi başlıklarda OSB Dağıtım Lisansı Sahibi Tüzel Kişiliklerinin somut tasarruflarına dayanmaktadır.

Mahsuplaşma sonucu sistemden net olarak çekilen enerji bakımından ise, ilgili tedarikçi ile tüketici arasındaki sözleşme hükümleri uyarınca fatura tahakkuk ettirilir (m.26/8). Bu hükmü uygulamayan tedarikçiler hakkında 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanununun 16’ncı maddesi kapsamında işlem tesis edilmesi öngörülmüştür. Tedarikçi açısından bu, bir tür uyum (compliance) yükümlülüğüdür ve ihlal hâlinde EPDK tarafından idari para cezası uygulanabileceğinden önemsenmesi gereken bir disiplindir.

Tüketici tarafında, çatı tipi GES işleten sanayi ve ticari tüketiciler bakımından depolama ve talep yönetimi yatırımları yeni rejimde daha güçlü bir ekonomik anlam kazanabilecektir. Depolama sistemleri, akıllı yük yönetimi ve üretim eğrisinin tüketim eğrisine yaklaştırılmasına yönelik diğer çözümler, yalnızca enerji verimliliği aracı olarak değil, mahsuplaşma sonucunu önemli ölçüde etkileyebilecek araçlar olarak değerlendirilmelidir. Bu nedenle yatırım kararı analizlerinin söz konusu unsurları finansal modele dahil edecek biçimde kurulması yerinde olacaktır.

Saatlik mahsuplaşma rejimine geçiş, lisanssız elektrik üretim mevzuatının en kapsamlı yapısal dönüşümlerden biridir. Düzenleme, yalnızca hesaplama yöntemini değiştirmemekte; mahsuplaşma yetkisinin görevli tedarik şirketinden piyasa işletmecisine kayması, şebeke işletmecilerinin saatlik veri toplama ve doğrulama yükümlölüklerinin ağırlık kazanması ve net tüketim için faturalama disiplininin tedarikçi-tüketici sözleşmesi ekseninde yeniden konumlandırılması yoluyla, lisanssız üretim ilişkilerinin sözleşmesel yapısını ve aktörler arasındaki sorumluluk dağılımını yeniden şekillendirmektedir.

Ü
D
N
S
S

Yönetmelik değişikliği ve Usul ve Esaslar bir arada okunduğunda, saatlik mahsuplaşmanın özünde üretim ile tüketim arasındaki anlık zaman tutarlılığını ekonomik denkleştirmenin merkezine yerleştiren ve dengeleme yükümlölüğünü üreticiye gerçek anlamda paylaştırmayı amaçlayan bir model olduğu görölmektedir.

Hukuki değerlendirme açısından, bedelsiz katkı kategorisinin geniş kullanımı, kısa itiraz süreleri, tek tedarikçi şartının disiplinli uygulanma zorunluluğu ve geçmişe yönelik düzeltme süresinin sınırlı tutulması gibi unsurlar, uygulamada hak arayan yatırımcılar için ciddi hukuki riskler doğurabilecek niteliktedir. Bu hususların yargısal denetim sürecinde, Anayasa'nın 35'inci ve 13'üncü maddeleri çerçevesinde mülkiyet hakkı ve ölçölülük ilkesi ekseninde savunulması olasıdır.

Sektörel öngörü olarak değerlendirildiğinde, üç ana eğilim öne çıkmaktadır. İlk olarak, depolama yatırımları ve hibrit GES + pil çözümlerinin yakın vadede ivme kazanması beklenmektedir. Saatlik mahsuplaşma altında öz tüketim oranını artırmak, ekonomik fizibilite hesaplarının önemli unsurlarından biri hâline gelebilir. Diğer yandan, tedarikçi sözleşmelerinin yeniden müzakeresi ve özellikle çoklu lokasyonlu sanayi gruplarında tek tedarikçi şartına uygun sözleşme yapılarının kurulması, uyum çalışmalarının önemli bir başlığı olarak öne çıkabilir. Üçüncü olarak ise, yeni bir uyuşmazlık alanının oluşması güçlü bir olasılıktır. Bedelsiz katkı uygulamalarına itirazlar, sayaç periyodu kaynaklı kayıpların tazmini, sözleşme gücü-tüketim uyumsuzluğu kaynaklı düşürücü kayıtlar ve mesken aboneliği nitelendirmesinin sınırına ilişkin uyuşmazlıkların yakın gelecekte içtihat hukuku oluşturabileceği değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak, saatlik mahsuplaşma sistemi; yatırımcı için ekonomik hesabı, tedarikçi için sözleşmesel disiplini, şebeke işletmecisi için veri yönetimi sürecini ve nihayet hukukçu için savunma alanını yeniden tanımlamaktadır. Bundan sonraki dönem, mevzuat metnine vâkıf olmanın ötesinde; saatlik veri akışını okuyabilen, sanal sayaç hareketlerini yorumlayabilen, idari işlem niteliğindeki dağıtım ve tedarik şirketi tasarruflarına karşı zamanında itiraz mekanizmalarını işletebilen ve ölçüm ile mahsuplaşma süreçlerinin hukuki zaafalarını teşhis edebilen bir disiplini gerekli kılmaktadır.

BOSCA Law
Tekstilciler cad.
Sabri Mermutlu İş Merkezi No: 33/5
Balgat Çankaya ANKARA
Tel: 03124739570 (Pbx)
info@bosca.av.tr

